

УДК. 336.1

КОНТРОЛІНГ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**Качанова Т.С., Шевель К.В.****CONTROLLING OF INVESTMENT PROJECTS:
PROSPECTS OF DEVELOPMENT IN UKRAINE****Kachanova T.Je., Shevel' K.V.**

У статті наведена система інвестиційного менеджменту, яка розкриває послідовність етапів, функції та методи інвестиційного менеджменту, а також фактори, що впливають на його ефективність. Викладно основні поняття, принципи та завдання інвестиційного контролінгу. Визначено чинники, що впливають на контролінг інвестиційних проектів. Розкрито основні проблеми інвестиційного контролінгу та шляхи і методи їх розв'язання. Для оптимізації процесу контролінгу автором рекомендовано розробляти єдині шаблони та форми подання інформації щодо інвестиційних проектів, а також впроваджувати єдину систему критеріїв оцінки їх ефективності.

Ключові слова: фінансовий контролінг, інвестиційний контролінг, стратегічний контролінг, інвестиційний проект, інвестиційна діяльність, інвестиційний менеджмент.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економіка України потребує значної інтенсифікації інноваційної діяльності, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності продукції та ефективності бізнес-процесів, що є однією з передумов надходження грошових коштів з закордону. Складність та тривалість інноваційного процесу на фоні впливу дестабілізуючих чинників обумовлюють значні труднощі щодо вибору та впровадження інновацій. Для зменшення негативного впливу зазначених чинників існує ціла низка методів. Зокрема, розробка і реалізація стратегії інвестиційної діяльності повинна супроводжуватись створенням системи інвестиційного контролінгу як невід'ємної складової загальної системи управління з метою забезпечення його ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичних та практичних питань контролінгу в цілому, окремих його аспектів та сфер, зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Ю.П. Аніскін, І. Ансофф, Й. Вебер, С.Ф. Голов, В.Г. Герасимчук, А. Дайле, Н.Г. Данілочкіна, О.М. Деменіна, Л.Є. Довгань, Р. Ентоні, О.М. Кармінський, О.В. Коваленко, С.В. Козаченко,

І.М. Крейдич, П.В. Круш, Е. Майер, Р. Манн, В.Я. Нусінов, О.І. Орлов, С.Н. Петренко, Н.Ю. Петрусевич, М.С. Пушкар, Я.В. Соколов, О.П. Степанов, Д.М. Стеченко, Л.О. Сухарева, О.О. Терещенко, Є.А. Уткін, Х. Фольмут, Д. Хан, П. Хорват, О.Г. Чумаченко, Г.К. Яловий та інші.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі формування ринкових процесів обов'язковою умовою ефективного управління інвестиціями підприємства виступає повне використання механізмів планування, координації і контролю реальних інвестицій. Це можна в повній мірі визначити як організацію системи інвестиційного контролінгу [2]. Існує кілька підходів до визначення терміну «інвестиційний контролінг». Так, з одного боку, він ототожнюється із внутрішнім контролем інвестиційної діяльності підприємства і визначається його завданнями:

- контроль і спостереження за реалізацією інвестиційних завдань;
- вимір та діагностика відхилень фактичних результатів інвестиційної діяльності від передбачуваних;
- розробка управлінських рішень по корегуванню поточної інвестиційної діяльності або її цілей та завдань [1].

З іншого боку, інвестиційний контролінг розглядається як моніторинг, оцінка і контроль інвестиційних проектів, тобто ототожнюється з проект-контролінгом [3].

Також поняття контролінгу інвестиційних проектів можна прирівняти до інвестиційного менеджменту, адже основною метою інвестиційного менеджменту є забезпечення найефективнішої реалізації інвестиційної стратегії на усіх етапах розвитку.

Виходячи з раніше викладених визначень, можна сказати, що інвестиційний контролінг – це комплекс методів та інструментів, спрямований на підтримку системи забезпечення ефективної реалізації інвестиційної стратегії на усіх етапах розвитку, що охоплює інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг.

На думку більшості науковців, з працями, яких ми ознайомились, до основних завдань інвестиційного контролінгу належать:

- планування і координація інвестиційної діяльності в рамках стратегічного і оперативного планування на підприємстві;

- ініціація нових інвестиційних проектів і розробка пропозицій по їх реалізації, при чому, в першу чергу це відноситься до нових інвестиційних проектів, що забезпечують довгостроковий потенціал успіху (наприклад, злиття з іншими підприємствами, відкриття нових філій тощо);

- реалізація інвестицій, супровід проектів (проект-контролінг);

- контроль за реалізацією інвестиційних проектів, що включає поточні розрахунки, а також контроль бюджету інвестиційного проекту.

Контролінг інвестиційних проектів включає в себе систему моніторингу, оцінки і контролю інвестиційних проектів з метою розробки відповідних

управлінських рішень. Основні риси цієї системи характеризуються наявністю етапів, функцій та методів інвестиційного менеджменту (рис. 1.).

В економічній літературі контролінг інвестицій характеризується низкою особливостей, які дозволяють його виділити серед інших різновидів контролінгу:

- зорієнтований на досягнення не оперативних, а стратегічних цілей і по суті є стратегічним контролінгом;

- здійснюється не за центрами відповідальності, як оперативний контролінг, а за проектами;

- контролінг інвестицій пов'язаний з матричною організаційною структурою (у кожному проекті задіяна велика кількість центрів відповідальності, і система контролінгу повинна забезпечити їх злагожену взаємодію в процесі досягнення поставлених цілей [4].

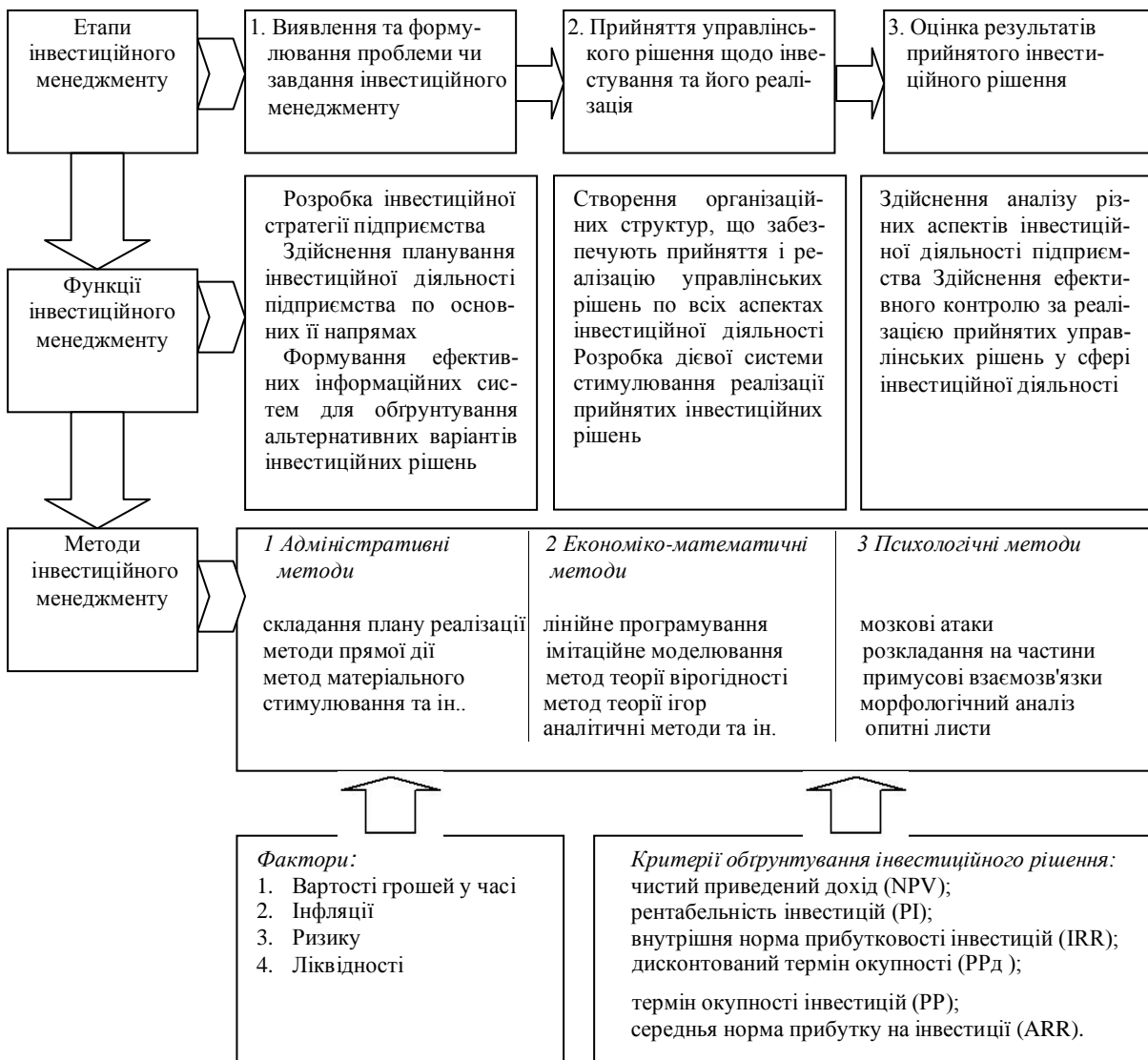

Рис. 1. Система інвестиційного менеджменту [5]

Створення дієвої системи контролінгу інвестиційних проектів в рамках інвестиційної діяльності є складним завданням. Це пов'язано із цілою низкою проблем:

1. Здійснення стратегічного і оперативного контролінгу інвестицій.
2. Організація і функціонування системи контролінгу в окремо взятому підрозділі.
3. Збір, недостатній обсяг або повна відсутність оперативної інформації про фактичні результати реалізації інвестиційних проектів.
4. Отримання достовірної інформації.
5. Відсутність звітності внутрішнього користування.

Відсутність усвідомлення необхідності інвестувати ресурси на створення системи контролінгу, в тому числі інвестиційного (причинами цього може бути незначна масштабність і непостійність інвестиційної діяльності; відсутність вільних власних фінансових ресурсів та неможливість залучення позикових; нечітке розуміння значення ефективності системи інвестиційного контролінгу).

Сучасна теорія та практика менеджменту пропонує різноманітні підходи для вирішення поставлених проблем. Так, наприклад, визначаються рівні узгодженості стратегічного і оперативного планування у певній сфері, якістю попередньої оцінки інвестиційних проектів та контролю за їх реалізацією. З цією метою в системі контролінгу активно використовуються сучасні інструменти на всіх стадіях інвестиційного управління.

На етапі стратегічного планування інвестиційні проекти в системі контролінгу проходять перевірку на відповідність стратегічним цілям та основним показникам розвитку підприємства, при цьому до уваги беруться довготермінові завдання у сфері виробництва і продажу продукції, розширення ринків збуту, збільшення частки експорту, також враховуються вимоги до технічної сторони організації виробництва, які можуть вплинути на подальший вибір альтернативних варіантів інвестиційних рішень.

При оперативному плануванні відбувається узгодження і затвердження інвестиційних проектів у відповідності з фінансовими можливостями підприємства, здійснюється контроль щодо повноти і коректності наданих документів за проектами, виконаних розрахунків ефективності. З метою забезпечення об'єктивності цього процесу система контролінгу розробляє єдині шаблони та форми подання інформації про інвестиційні проекти, а також єдину систему критеріїв оцінки їх ефективності.

Висновки. Впровадження контролінгу інвестиційних проектів в діяльність вітчизняних підприємств дасть можливість з найменшими втратами інтегрувати економіку України у глобалізаційні економічні процеси. Тому усі викладені теоретичні і практичні положення щодо інвестиційного контролінгу є безперечно актуальними для більшості суб'єктів господарської діяльності нашої держави.

Таким чином, інвестиційний контролінг - підсистема управління, яка охоплює головні сфери інвестиційного процесу, а саме: планування інвестиційної діяльності, організаційний і фінансовий контроль інвестиційних проектів, аналіз їх доцільності та ефективності, інтеграцію та координацію діяльності підрозділів для реалізації інвестиційних цілей підприємства. Іншими словами, інвестиційний контролінг - це концепція ефективного управління інвестиційним процесом на підприємстві.

Подальші дослідження передбачають розкриття перспектив розвитку інвестиційного менеджменту підприємств в умовах невизначеності.

Л і т е р а т у р а

1. Верхоглядова Н.І. Контролінг в системі управління підприємством/ Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна // Держава та регіони – 2008 – №5 – С.16 – 20.
2. Гладій І.О., Лукіячук Н.О. Контролінг як складова системи управління інвестиціями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2009_03_05/5_gladij_kon.php
3. Давидович І.Є. Контролінг : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / І.Є. Давидович. - К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 343-370.
4. Шепітко Г.Ф. Контролінг: посібник./ Г.Ф. Шепітко – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2005. – 136 с.
5. Сінанко І.О., Брітченко Г.І. Сучасні принципи і методи інвестиційного менеджменту. - Електронний ресурс.- http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis

References

1. Verhogljadova N.I. Kontroling v systemi upravlinnja pidpry-jemstvom/ N.I. Verhogljadova, V.P. Shylo, S.B. Il'ina // Derzhava ta regiony – 2008 – №5 – S.16 – 20.
2. Gladij I.O., Lukiyanchuk N.O. Kontroling yak skladova sistemi upravlinnya investitsiyami // [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.confcontact.com/2009_03_05/5_gladij_kon.php
3. Davydovych I.Je. Kontroling: Navch. posibnyk dlja stud. vyshhyh navch. zakl./ I.Je. Davydovych. - K.: Centr uchbovoi' literatury, 2008. – S. 343-370.
4. Shepitko G.F. Kontroling : posibnyk./ G.F. Shepitko – K.: Vyd-vo Jevrop. Un-tu, 2005. – 136 s.
5. Sinanko I.O., Britchenko G.I. Suchasni pryncypy i metody investycijnogo menedzhmentu.- Elektronnyj resurs.- http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis

Качанова Т.Е., Шевель К.В. Контролинг инвестиционных проектов: перспективы развития в Украине

В статье приведена система инвестиционного менеджмента, которая раскрывает последовательность этапов, функции и методы инвестиционного менеджмента, а также факторы, влияющие на его эффективность. Изложены основные понятия, принципы и задачи инвестиционного контроллинга. Определены факторы, влияющие на контролинг инвестиционных проектов. Раскрыты основные проблемы инвестиционного контроллинга и пути и методы их решения. Для оптимизации процесса контроллинга автором рекомендуются разработать единые шаблоны и формы представления информации относительно инвестиционных проектов, а

также внедряют единую систему критериев оценки их эффективности.

Ключевые слова: финансовый контроллинг, инвестиционный контроллинг, стратегический контроллинг, инвестиционный проект, инвестиционная деятельность, инвестиционный менеджмент.

Kachanova T. Je. ? Shevel' K. V. Controlling of investment projects: prospects of development in ukraine

The article describes the system of investment management, which reveals the sequence of stages, functions, and methods of investment management, as well as the factors influencing its effectiveness. Grounded basic concepts, principles and objectives of the investment controlling. Identified factors that affect the controlling of investment projects. Disclosed the basic problems of investment and controlling ways and methods of solving them. To optimize the process of controlling the author recommended to develop common templates and forms of submission of information on investment

projects, and to introduce a uniform system of criteria for evaluating their effectiveness.

Keywords: financial controlling, investment controlling, strategic controlling, investment projects, investment activities, investment management.

Качанова Т.Е., аспірантка кафедри «Фінанси» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
financesnu@ukr.net

Шевель К.В., студентка 5 курсу КНЕУ ім. В.Гетьмана

Рецензент д.е.н., проф. кафедри «Фінанси» СНУ ім. В.Даля Костирко Л.А.

Стаття подана 21.01.2015